

Je hoort het doffe geploek van kogels in vlees

Columnist Luuk Koelman heeft eens een ander kindje gebaard: een graphic novel. Onderwerp: de Eerste Wereldoorlog.

door Henri van der Steen

TILBURG - 'Elke dag sterven' is een zoveelste moedige poging aanschouwelijk te maken wat niet aanschouwelijk gemaakt kan worden, omdat er geen overtreffende trap bestaat van de overtreffende trap van zinloos geweld. Luuk Koelman probeerde het niettemin en zijn boek staat vol tekeningen in zwart-wit en zinnen waarvan je huilen moet. Hij kon met taal spelen, wisten we, van zijn columns en optredens als literair entertainer. Koelman blijkt ook heel mooi te kunnen tekenen. Herstel: hij lijkt ook heel mooi te kunnen tekenen. „Ik kan juist helemaal niet tekenen, heb er in elk geval niet meer dan een klein beetje aanleg voor. Maar ik ben handig met de computer, heb heel veel tijd genomen om te fotoshopen.”

Hoe komt iemand op het commercieel toch bepaald weinig verleidelijke idee een graphic novel te maken over de mogelijk treurigste episode uit de menselijke geschiedenis, eentje waaraan bovendien tientallen anderen ons dit jaar ook herinneren? Koelman: „Ik heb als jongetje al een fascinatie ontwikkeld voor de oorlog, de tweede, die op zeker moment is overgeslagen op de eerste, puur vanwege het totaal nutteloze. De Eerste Wereldoorlog was een synoniem voor waanzin. Dat zag ik in de boeken

van de Franse tekenaar Tardi. Fenomenale tekeningen. Maar zijn verhalen vond ik mwah. Ik dacht: dat kan ik beter.”

Vier jaar geleden benaderde hij een uitgeverij, De Vliegende Hollander, die wel interesse had. Koelman aan de slag. „Ik heb er heel veel tijd in gestopt. Een half jaar geleden was het boek klaar. Ik naar de Vliegende Hollander. Hadden ze net besloten te stoppen met graphic novels.”

Het alternatief was het boek in eigen beheer uitgeven. Dat leidt altijd tot matig lijmwerk en fouten in de tekst. Koelman was vooral verrast door iets anders. „Je kunt ‘Elke dag sterven’ als e-book kopen, voor 2,99 - ik verwachtte dat veel mensen met een tablet daarvoor zouden kiezen. Maar ze willen toch het boek, de papieren versie.”

Het is geen historisch verantwoorde geschiedschrijving zoals die van Tom Tacken, BD-journalist en auteur van de indrukwekkende serie ‘Veertien Achttien’. „Tom is een grote naam in het wereldje dat op de Eerste Wereldoorlog studeert, een echte kenner. Ik heb me vooral gericht op het fenomeen oorlog, het grote geheel. Ik heb heel veel non-fictie gelezen, dagboeken met name en voor een vorm gekozen met één personage dat alles vertelt.”

Het personage maant tot treurigheid, alle personages doen dat, de hele oorlog doet het! We zien regen, modder, hopeloosheid, dood. De teksten zijn poëtischer dan het verblijf in de loopgraven, soms ook cynisch cabaretesk.

’Het was groots! Buitengewoon! Jullie hebben bewezen echte soldaten te zijn! Het was een schitterende vertoning van discipline en moed. Dat de aanval geen succes is geworden, komt uitsluitend doordat doden niet verder kunnen oprukken.’

Zo sprak de generaal met zijn sterren en strepen, zijn puntige krulsnor en als spiegels blinkende laarzen. Tussen het dood gaan door worden de soldaten vaker toegesproken, soms bijna direct vanuit de hemel. ‘Vandaag zijn we achter het front. We luisteren naar de legerpredikant, hoog boven zijn kudde verheven. Hij feliciteert ons met ons leven in deze gebeurtenisvolle tijd. Wij zijn het gereedschap van God. Zijn stralende

glorie. Sommigen zijn uitverkoren jong te sterven. Wij mogen nooit denken dat degenen die sneuvelen voor Hem dood zijn. Integendeel! En heel af en toe is er even de rust van een kleine genieting.

‘Vandaag heb ik weer te eten. Ik kauw op de chocolade van een dode Duitser. Hij ligt op zijn buik, met één wang in de modder. Zijn hele ruggegraat is weggeschoten. Er steekt een brief uit zijn jas.

’Lieve Frans! Wat was het fijn je brief te ontvangen. Ik wil je een warme poncho sturen, tegen de regen. Eentje die geen vocht aantrekt. Ik bid elk dag voor je terugkeer. Je moeder.’

Al die hoopvolle stukjes papier. Het is altijd hetzelfde liedje.

Maar het is heerlijke chocolade.’